

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА, ПСИХОЛОГІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ

**Збірник матеріалів учасників Четвертої міжнародної
науково-практичної конференції**

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»**

**Навчально-науковий інститут права, психології
та інноваційної освіти**

Кафедра теорії права та конституціоналізму

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ

**Збірник матеріалів учасників
Четвертої міжнародної науково-практичної конференції
(Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, 23 вересня 2022 року)**

Львів 2022

УДК

У збірнику опубліковано матеріали доповідей учасників Четвертої міжнародної науково-практичної конференції «Конституціоналізм в умовах війни», яка відбулась 23 вересня 2022 року в Навчально-науковому інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка». Конференцію організувала кафедра теорії права та конституціоналізму.

У своїх виступах учасники, серед яких відомі зарубіжні та вітчизняні дослідники, практикуючі юристи, аспіранти та студенти, розкрили актуальні наукові та практичні питання, що стосуються передумов та причин російсько-української війни, забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України, підтримки соціальної та політичної стабільності, забезпечення прав та свобод громадян.

Призначається для науковці, здобувачів, аспірантів, студентів, практиків, громадських діячів та усіх небайдужих до проблематики конференції.

Рекомендовано до друку за рішенням кафедри теорії права та конституціоналізму Навчально-науковому інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № від 2022 року) та рішенням Вченої ради Навчально-науковому інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № від 2022 року)

Упорядкування

О.І. Баскакова

Відповідальний за випуск

В.Б. Ковальчук

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Віталій Ковальчук

НАЦІОНАЛЬНА ТА ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ 10

Михайло Кельман

ЛІНІЯ ФРОНТУ ПО НАШОМУ ЖИТТЮ..... 14

Микола Козюбра

**ЦІННОСТІ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ ТА МЕЖІ ЇХНЬОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В
УМОВАХ ВІЙНИ..... 17**

Віктор Грищук

СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ 23

Петро Стецюк

**КОНСТИТУЦІЯ І КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ, ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ
ЦІННОСТЕЙ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ . 27**

Віталій Серьогін

ГУМАНІЗМ: СУЧАСНІ ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ 30

Ігор Копотун, Pavel Polían

**СУЧАСНІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ 36**

Світлана Бобровник

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ: ПОНЯТТЯ ТА
ФУНКЦІЇ 39**

Олег Марцеляк

**КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ І КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ
..... 44**

Іван Білас

**ПРАВОВІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 49**

Олександр Колб, Ivo Svoboda

**СУЧАСНІ ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ, ЯКІ
МАЮТЬ МІСЦЕ У ВІДОМЧИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ, ЯКІ
РЕГУЛЮЮТЬ СФЕРУ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ 55**

Артур Айрапетян

**КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ ЯК КЛЮЧОВОЇ ЦІННОСТІ
КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ 58**

Михайло Баймуратов, Борис Кофман

**МІЛІТАРНИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ: ДО ПИТАННЯ ПРО СТАНОВЛЕННЯ,
РОЗУМІННЯ І ОФОРМЛЕННЯ ПРОФІЛЬНОЇ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ЧЕРЕЗ
ЛОКАЛЬНУ ДЕМОКРАТІЮ..... 61**

Напрямок 1

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКИЙ ПАТРІОТИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Альона Романова

**НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ДЕРЖАВНОСТІ 71**

Соломія Цебенко, Всеволод-Ілля Дерев'яний

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНЦІВ ЯК СКЛADOVA
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 73**

Тетяна Сивуля

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ 77**

Соломія Лакомська

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА СТВОРЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА..... 80

Напря́м 2

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Василь Стратонов

РЕАЛІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ..... 84

Олександр Котуха

ПРАВА ДІТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 88

Василь Стратонов, Олександр Ковтун

ДІТОВБИВСТВО В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ . 92

Павло Павліш, Марія Косовська

НЕЗАКОННА ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: ДЕЯКІ ПРАВОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ 95

Мирослав Григорчук

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЯК ОСНОВА УТВЕРДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ..... 98

Лілія Ярмол, Анастасія Карпюк

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ..... 102

Ярина Богів

ПРАВА ТА СВОБОДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯКІ ПОРУШУЮТЬСЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 107

Олена Ромців, Ярина Іващишин

ВОЄННИЙ СТАН І ПРАВА ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ..... 109

Денис Зборошенко

**ПРАВО НАРОДУ НА ОПІР ЯК СКЛАДОВА КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАХИСТУ
ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ
ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ..... 113**

Світлана Воловець

**ІЗ москви В ГААГУ : ЗЛОЧИНИ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ ВІЙСЬКОВУ ПОЛІТИКУ
росії У ВІЙНІ З УКРАЇНОЮ..... 117**

Іванна Гавронська

**ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ 121**

Олеся Ковальчук

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І
ГРОМАДЯНИНА 125**

Юлія Миронюк

**ЗАХИСТ ПРАВ ТА СВОБОД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ
ВІЙНИ 128**

Наталія Задорожна

**ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО
КОНФЛІКТУ 131**

Аліна Пухир

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РФ ЯК ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ..... 135

Наталія Слобода

**ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІНТЕРЕСАХ
НАЦІОНАЛЬНО БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 138**

Роксолана Пунейко

**ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ VS СТАТУС БІЖЕНЦЯ В ЄС: ПРАВОВИЙ СТАТУС
УКРАЇНЦІВ, ЯКІ РЯТУЮТЬСЯ ВІД ВІЙНИ В КРАЇНАХ ЄС..... 141**

Марина Химинець

**У ВІЙНИ НЕ ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ЖІНОК У ВОЄННИЙ ПЕРІОД..... 144**

Уляна Кретович ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВНИЙ МІЖНАРОДНИЙ ОРГАН ПО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	147
Володимир Шурак МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЕТАПУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	151
Юлія Однороз СІМЕЙНІ ФОРМИ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	156
Руслан Хахула ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	160
Вікторія Романович ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	166
Сніжана Василенко ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ В УМОВАХ ВІЙНИ	169
Марта Лукачат ПРОБЛЕМАТИКА МЕХАНІЗМУ ЗВЕРНЕННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ З МЕТОЮ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	172
Марко Мідик ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	176

Напрям 3

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Роман Луцький ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ (РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ)	181
Володимир Макарчук ВІЙНА ЯК ВІКНО МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	185

Степан Сливка	
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ: МЕТААНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	
.....	189
Ірина Софінська	
«ВІЧНІ» НОРМИ: ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ ДО КОНСТИТУЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	
.....	192
Ігор Копотун, Микола Рудик	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	
.....	197
Marcin Gołębiowski	
PECULIARITIES OF THE FUNCTIONING OF THE VERKHOVNA RADA IN UKRAINE DURING THE WAR: CHALLENGES FOR DEMOCRACY	
.....	200
Ірина Жаровська	
КРИМІНАЛЬНЕ МЕДИЧНЕ ПРАВО: РОЗВИТОК КОМПЛЕКСНОГО ІНСТИТУТУ	
.....	203
Богдана Мельниченко, Юлія Рудницька	
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
.....	205
Наталія Стецюк	
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ НАЛЕЖНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	
.....	208
Юрій Ковний	
УЧАСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ...	
.....	212
Майя Пивовар, Ілона Мотос	
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
.....	215
Оксана Баскакова	
СТАТУС КАНДИДАТА В ЧЛЕНИ ЄС І «ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ» ДЛЯ УКРАЇНИ	
.....	218

Напря́м 2

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Василь Стратонов

доктор юридичних наук, професор,
Академік академії вищої освіти України,
заслужений юрист України,
професор кафедри національного, міжнародного права та
правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Відповідно до Конституції України захист прав і свобод людини – головне завдання становлення України як правової держави. В період з 24 лютого 2022 року в Україні розпочалось агресивне вторгнення з боку російської федерації. Фактично на всіх тимчасово окупованих територіях вчиняються злочинні дії з боку російських окупантів, та інших осіб, які співпрацюють з ними. По кожному (відомому) факту відкриваються кримінальні провадження. З огляду на те, що основна мета кримінального судочинства – виправлення засуджених і запобігання вчиненню нових злочинів, варто констатувати, що запроваджені способи реагування на злочин не вирішують існуючих проблем, а існуючі у законодавстві норми не спроможні досягти цієї мети, зокрема тому, що не в повній мірі є можливість враховувати інтереси потерпілих, вчинити дії направлені на затримання осіб причетних до їх вчинення та відповідно проведення слідчих (розшукових) дій [2; 3]. Такі можливості з'являються лише після де окупації. Постає питання, як будемо притягувати до відповідальності осіб, які вчинили злочини на території України під час збройного конфлікту, яким чином будемо відшкодовувати матеріальну шкоду конкретним особам. Звичайно були захищені ряд дисертацій присвячених урегулюванню наслідків від злочинної діяльності, зокрема Сімонцева Л.О. у 2021 році надала своє бачення розв'язання кримінально-правових конфліктів [4]. Та і багато інших робіт було присвячено саме даній проблематиці. Про зазначені проблеми ми говорили до початку повномасштабного вторгнення РФ. Чи були ми готові до захисту прав людини під час війни, можемо говорити посилаючись на законодавчі та інші

нормативні документи [5]. Дійсно такий закон існував ще 2014 року у якому, у статті 5 «Захист прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованій території», зазначено: «Україна вживає всіх необхідних заходів щодо гарантування прав і свобод людини і громадянина, передбачених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, усім громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території». Початок війни показав, що реалії практичного застосування даного Закону, особливо в частині вирішення таких питань, передбачених п'ятою статтею закону, не зовсім корелюється з ситуацією, яка склалась. Дійсно ми не могли передбачити, що війна може мати місце у 21 столітті. Тому ми ніби працювали над цим, але говорили про тероризм (як одну із форм насилля), де розглядались проблеми терористичної діяльності під час збройних конфліктів міжнародного та не міжнародного характеру, яка останнім часом набирала актуальності. З'ясовували цілі та мету даної проблеми, та те, що прояви тероризму підпадають під юрисдикцію міжнародного гуманітарного права. Порушували проблемні питання про складність правового регулювання тероризму, та всебічного засудження антисоціального явища світового масштабу, розглядали проблеми терористичної діяльності під час збройних конфліктів міжнародного та не міжнародного характеру, яка останнім часом набирала актуальності. З'ясовували ціль та мету даної проблеми, та те що прояви тероризму підпадають під юрисдикцію міжнародного гуманітарного права. Порушувались проблематичні питання про складність правового регулювання тероризму, та всебічного засудження антисоціального явища світового масштабу [6].

Але як показала практика велика кількість проблемних питань щодо захисту прав людини так залишились не вирішеними. Звичайно після початку війни 24 лютого 2022 року Верховна Рада України активно включилась в роботу по вдосконаленню законодавства і внесенню відповідних змін [7], в тому числі і до Закону від 2014 року. Звичайно зрозумівши проблеми, почалась робота. Але як на мене необхідно визначити ключові напрямки, за якими постане необхідність ще попрацювати, а саме: стосовно кримінально-правових конфліктів і їх вирішення, проблема в тому, що по факту збирання доказів правоохоронними органами не можливо в умовах окупації хоча і тимчасової, а відтак ми втрачаємо час і як

наслідок доказову інформацію. Доказову інформацію може збирати потерпіла особа або свідки, проте не у всіх є обізнаність та можливості таку інформацію фіксувати чи передавати, адже не у всіх є технічні можливості, в більшості населених пунктів не працює мобільний зв'язок, відсутній доступ до мережі Інтернет. Та якщо особа і зафіксувала інформацію, то її збереження стає небезпечним для життя як цієї особи так і членів родини. Тому необхідні методичні рекомендації для людей, які б розуміли як їм діяти. Щодо майбутніх судових процесів, багато навіть збереженої інформації яка слугуватиме доказами, можуть бути визнана не належною. Порушені процедури отримання доказів тощо. Сучасні інформаційні технології, зокрема мобільний додаток «Дія», дуже полегшила життя громадянам України, досить суттєво розширено можливості щодо зберігання документів, виконання певних дій, в тому числі щодо реалізації Конституційних прав людини, проте коли не працює Інтернет, а мобільний телефон на окупованих територіях краще використовувати кнопковий, щоб не забрали окупанти, складніше було визначити інші питання пов'язані з захистом персональних даних в тому числі інших осіб, використання її стає проблемою.

Відносно відшкодування шкоди внаслідок злочинних дій, тут взагалі проблема. Адже це можливо лише за рішенням суду. Тож дане питання необхідно досить обережно досліджувати, щоб не зашкодити особам які є в окупації. Хоча існує система електронний суд, проте не всі мають можливість технічну до нього звернутись, а також проблема у подачі та підготовці документів процесуального характеру. Вже сьогодні необхідно вивчати питання з яких фінансових джерел буде здійснюватись відшкодування шкоди.

Щодо врегулювання майнових питань тут держава та її органи створили різноманітні програми, проводяться компенсаційні виплати внутрішньо переміщеним особам, діють і працюють волонтерські організації та окремі особи, світове співтовариство активно допомагає особам які потерпіли від наслідків війни. Проте такі виплати не можуть отримувати ті хто залишився на окупованій території (мається на увазі фізично), оскільки банківські системи не працюють. Наприклад, громадян евакуювали з села яке знищено до міста, яке теж знаходиться в тимчасовій окупації. Власне вони стали внутрішньо переміщеними, як бути в даному випадку, адже навіть призначену виплату вони не отримують. Необхідно це питання вивчати і вирішувати. Особливо це стосується тих територій, які

були окуповані з перших днів війни, фактично люди стали заручниками ситуації.

Постає необхідність у роз'ясненні великої кількості питань пов'язаних з наданням правової допомоги нашим громадянам, особливо оцінки наслідків різноманітних дій та їх діяльності на тимчасово окупованих територіях. Відомі факти коли цілі адвокатські об'єднання залишились на окупованій території, тож можливо якимось чином їх залучати до цієї роботи. Хоча це теж досить небезпечно. Як на мене дані проблеми можливо вирішувати шляхом постійного інформування людей з інструкціями та методичними рекомендаціями як діяти. Виникне питання, як доводити таку інформацію у межах інформаційного вакууму. Тож ми, юристи, повинні спільно з фахівцями в галузі інформаційних та комп'ютерних систем розробити методики такої роботи.

Науковцям необхідно вже сьогодні почати працювати над роз'ясненнями застосування ст. 111 КК України, ст. 111-1 КК України, оскільки це повинно бути доведено до громадян які з об'єктивних причин не залишили окуповану територію .

Думаю, що після війни одним із напрямів реформування правової системи буде спрощення та прискорення кримінального провадження, про це свідчить кількість відкритих проваджень. Та і історія показує, що в післявоєнні часи 1950-60 роки законодавець змушений був вводити протокольну форму досудової підготовки матеріалів, тощо.

Звичайно автором лише фрагментарно було окреслено деякі питання, пов'язані, як із сьогоднішніми проблемами захисту прав людини на тимчасово окупованих територіях так і можливими перспективами їх вирішення у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141

2. Сімонцева Л.О. До стану розробки проблеми альтернативних засобів розв'язання кримінально-правового конфлікту. Scientific discoveries: projects, strategies and development: collection of scientific papers "LOGOS" with Proceedings of International Scientific and Practical Conference October 25, 2019. Edinburgh, UK: European Scientific Platform. P. 37-38

3. Стратонов В. М. Маковій В.П. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/763/1/makoviy>

[%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%202011-%E2%84%963.pdf](#) (дата звернення 27.08.2022)

4. Сімонцева Л.О. «Теоретико-правові основи альтернативних засобів розв'язання кримінально-правових конфліктів» URL: <https://www.hniise.gov.ua/14695-oprilyudnennya-disertatsi-ta-vdqukv-oftsinix-oponentv.html> (дата звернення 27.08.2022)

5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст.892) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення 27.08.2022)

6. Стратонов В.М., Гуліч Ю.Є. [Тероризм, як актуальна проблема міжнародного гуманітарного права](#) - The 7th International scientific and practical conference ..., 2021. С.784-787

7. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України від 21 квітня 2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text> (дата звернення 27.08.2022)

Олександр Котуха

кандидат юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету Львівського
торговельно-економічного університету

ПРАВА ДІТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Технічний прогрес, нова зброя та жорстокі методи ведення бойових дій у минулому столітті докорінно змінили хід сучасних збройних конфліктів. Це призвело до великомасштабного та різкого зростання кількості жертв серед простого населення. Частка жертв серед цивільного населення збільшилася від п'яти відсотків на початку ХХ століття до 90 відсотків наприкінці. Близько половини жертв - діти. За даними ЮНІСЕФ, у світі понад мільярд дітей живуть у країнах чи на територіях, що зазнають впливу збройних конфліктів; близько 300 мільйонам цих дітей ще не виповнилося п'яти років.

Наша держава опинилась у ситуації спровокованого та запланованого ворогом військового конфлікту, до якого, на жаль, частина нашого суспільства не була підготовлена як фізично так і морально. В час триваючої зараз війни між